

ՓԻՔԸՐ ԲՈՌԻՔԵՆԵՅՑ**ԵՀԽ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ****ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ****50-ԱՄՅԱԿ ԵՎ 8-ՐԴ ԱՍԱՄԲԼԵԱՆ****ՆՎԻՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ****ՈՒՂՂԱՓՈԱԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ, ԵՀԽ-Ը ԵՎ ԳԱԼԻՔ ԱՍԱՄԲԼԵԱՆ****(ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ)****Ի սկզբանե.**

1920 թ., Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի /ԵՀԽ/ կազմավորումից բավականին առաջ, Տիբեթական Պատրիարքարանը «Քրիստոսի Եկեղեցիներից ամենուրեք» խորագրով մի շրջաբերական գիր հղեց: Դա մի կոչ էր Արևելյան Ուղղափառ Եկեղեցիների գլխավոր Պատրիարքարանի կողմից՝ ուղղված բոլոր քրիստոնյա եկեղեցիների՝ հաղթահարել կասկածներն ու ամփոստահությունը և զարկ տալ համագործակցությանն ու ընկերակցությանը՝ ամտեսելով դավանաբանական տարբերությունները: Շրջաբերական գիրը կոչ էր անում գործնական քայլեր կատարել Եկեղեցիների հարաբերություններն ավելի սերտացնելու գործում, ներառելով նաև մեր փոխհարաբերությունների ստեղծումը և Եկեղեցու կյանքի լայն սպեկտրով փոխանակումները: Այս գործնական առաջարկներից մեկը մի «լիգայի» կամ «ընկերակցության» ստեղծումն էր, ինչպես վերջին շրջանում ստեղծված Միացյալ Ազգերի Կազմակերպությունը:

Այսպիսով, ուղղափառները 20-րդ դարում սկիզբ առնող «Էկումենիկ շարժումների» կենտրոնական ուժն էին և նպաստում ու աջակցում էին այն բոլոր շարժումների ձևավորմանն ու շարունակմանը, որոնք հետո, 1948 թ., միավորվելու էին՝ ստեղծելու Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհուրդը:

Շրջաբերական գրից միայն 7 տարի անց ուղղափառ պատվիրակությունը 1927 թ. Լոզան քաղաքում տեղի ունեցող Հավատի և Կարգի Ուխտի Առաջին Համաշխարհային Կոնֆերանսին ներկայացրեց մի պաշտոնական հայտարարություն: Կոնֆերանսի ժամանակ Էկումենիկ շարժման «աստվածաբանական» թևը՝ ուղղափառները, հայտնեցին, որ մինչ իրենք եկել և մասնակցում էին՝ «ոգեճնչված անկեղծ սիրտ զգացմամբ և ըմբռնման հասնելու փափագով», նրանք ցավով ու ափսոսանքով հասկացան, որ պաշտոնական հաղորդումների հիմնավորումները անհարիր, անհամատեղելի էին Ուղղափառ Եկեղեցու ինքնըմբռնմանը: Այդ պատճառով էլ իրենք հարկադրված էին ձեռնպահ մնալ քվեարկությունից:

Ուստի, հենց ամենասկզբից էլ Ուղղափառներն Էկումենիզմի հետ այնպիսի փոխհարաբերություններ են ունեցել, որոնց բնորոշ են եղել թե՛ խանդավառությունն ու անհանգստությունը, թե՛ խրախուսանքն ու քննադատությունը և թե՛ ուրախությունը, հրճվանքն ու վիշտը, տխրությունը: Այս պարադոքսի բացատրությունը տալու համար օգտակար կարող է լինել իմ՝ Ուղղափառ քրիստոնյայի կողմից մեզ ներկայացնելը:

Ո՞վքեր են ուղղափառները.

«Ուղղափառ» բառը, որը ծագել է հունարեն «ուլիդ, ճշմարիտ հավատ, համոզմունք», կամ «ուլիդ, ճիշտ փառք» բառերից, բնութագրում է տեղական ինքնավար Եկեղեցիների այն երկու խոշոր ընտանիքներից, որոնք հաճախ կոչվում են «Արևելյան» և «Օրիենտալ», և որոնք իրենց համարում են Քրիստոսի ու ճրա առաքյալների կողմից հիմնած վաղ Եկեղեցու շարունակական հետևորդները: Այդ երկու ընտանիքները Ե դարում խստորեն քննադատել են միսյանց աստվածաբանական, քաղաքական և մշակութային հարցերի շուրջ: «Արևելյան Ուղղափառ» Եկեղեցիները պատմականորեն գտնվում են Փոքր Ասիայում, Հուստանանում, Ռուսաստանում, Բալկաններում և Միջին Արևելքում: Իսկ «Օրիենտալ Ուղղափառ» Եկեղեցիները պատմականորեն գտնվում են Հայաստանում, Փոքր Ասիայում, Միջին Արևելքում, Հնդկաստանում, Եգիպտոսում և Եթովպիայում: Միմյուրեւ էկումենիկ շարժմանը մասնակից ժողովուրդների ավելացման հետ միասին, ուղղափառ ազդեցությունը զգացվում է ամբողջ աշխարհում:

Մեզ համար կարևոր են ուղղափառ Եկեղեցու հիմնավորց սկզբնավորությունները ոչ միայն այն պատճառով, որ դրանք հիմնավորց են: Մենք՝ ուղղափառներս, հավատում ենք հավատի, ուսմունքի և այն ընդհանրության շարունակականությանը, որ եղել է Քրիստոսյա Եկեղեցու հիմնադրումից ի վեր, և հավատում ենք, որ այն շոշափելի է և ենթակա տեղայնացման: Երբ Նիկիո Հանգամակի մեջ խոստովանում ենք մեր հավատքը «Մի՛ Ընդհանրական և Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու» հանդեպ, մենք դիտում ենք մեզ որպես այդ Եկեղեցին: Մենք չենք սահմանափակում ողջ ճշմարտությունը, ողջ եկեղեցական իրականությունը կամ Սուրբ Հոգու ողջ գործունեությունը միայն Ուղղափառ Եկեղեցում: Մենք հավատում ենք, որ պատմական պատկանումները, որոնց պատճառով էլ աշխարհում քրիստոնեությունն այսօր այնքան նկատելիորեն տարանջատված է, այն պատկանումներն են, որոնք գալիս են ուղղափառության «ուլիդ հավատից»: Այս առիթով շատ բան ասելու կարիք կա, քանզի ամենամեծ դժվարությունը ներկայացնում են ուղղափառների և ոչ-ուղղափառների, ինչպես նաև ուղղափառների և էկումենիկ հաստատությունների միջև բախումները:

Եկեղեցին, Եկեղեցիները և ԵՀԽ-ը.

«Էկումենիկ» բառը ծագել է հունարեն «oikoumene» բառից, որը նշանակում է «ամբողջ տիեզերքը»: «Էկումենիկ» նշանակում է տիեզերական: Ու թեև «oikoumene» բառը գերիշխում է ԵՀԽ-ի լեզվում ոչ թե մատնանշելու ԵՀԽ-ի լուգոն, անդամ Եկեղեցիները մեկնաբանում են այն տարբեր կերպով: Եթե ավելի պարզ ասենք, քրիստոսյա Եկեղեցիները իրենց ավանդություններով, ինչպես որ գոյություն ունեն այսօր՝ Բողոքական, Կաթոլիկ, Ուղղափառ, միասին կազմում են Տիեզերական Եկեղեցին: Մյուս կողմից, մենք՝ ուղղափառներս, նույնացնում ենք Ուղղափառ Եկեղեցին Տիեզերական Եկեղեցու հետ: Ուստի, Ուղղափառ Եկեղեցու ներսում հավատի և եկեղեցական կյանքի շուրջ հարցերում ակնհայտ համաձայնությունը հենց այն է, ինչը պիտի բաժանեն մյուս Եկեղեցիները, եթե միասնություն և համերաշխություն է ձեռք բերվելու: /Հոռոմի կաթոլիկներն ընկալում են իրենց Եկեղեցին և եկեղեցական միասնությունը նույն կերպ /:

Այնուամենայնիվ, մեկ անգամ ևս մշեմք, որ ուղղափառները չեն սահմանափակում իրենց սեփական Եկեղեցու ճշմարտությունն ու շնորհը: Մենք ունենք որոշակի այլ ընդհանրություններ քրիստոնյա ավանդույթների հետ /իմչպես օրինակ՝ Սուրբ Երրորդությունը, մեկ Աստված, հավատն առ Հիսուս Քրիստոսը՝ որպես մեր Տերը և Փրկիչը/ և այն ստեղծագործական նույնացումների հետ միասին առ այն, թե ինչն է մեր հավատի մեջ և մեր կյանքում, որ մահ այսօր մեզ որպես քրիստոնյա զատում է, և թե ինչն է Էկումենիկ շարժմանը մեր մասնակցության պատճառը: Մինչդեռ «Տիեզերական» կամ «Էկումենիկ» Եկեղեցու երկու հիմնական հասկացությունների միջև լարվածությունը մինչև սրտի խորքը վիրավորական է ժամանակակից Էկումենիզմի մախաձեռնության համար: Թեև ձևակերպումները մեծ ուշադրությամբ են կատարվում ԵՀԽ-ի ծրագրային գործունեության բոլոր փաստաթղթերում, սկսած նրա սկզբնավորումից, դեռևս շարունակում են լինել տարածայնություններ, անտարբերություններ, չնշելով մահ սպառնեղեկատվությունը /ուղղափառ և ոչ-ուղղափառ խմբերի կողմից, որոնք արտաքուստ թշնամաբար են տրամադրված ԵՀԽ-ին/՝ առկա լարվածության շուրջ:

Ճգնաժամային ժամանակներ.

Ուղղափառ Եկեղեցիների և ԵՀԽ-ի փոխհարաբերությունների միջև այժմ ճգնաժամային վիճակ է տիրում: Լարվածությունների, որ կարծես աճում են վերջին տարիներին, ևս մի ցավալի դրսևորում էր Վրաստանի Ուղղափառ Եկեղեցու կողմից իր անդամության դադարեցումը ԵՀԽ-ին 1997 թ. մայիսին: Առանց բացառության, բոլոր Ուղղափառ Եկեղեցիներն այսօր լռորեն մտածում, խորհում են ինստիտուցիոնալացված Էկումենիզմին իրենց մասնակցության բնույթի և նպատակի մասին:

Ուղղափառ իրավիճակը.

Շատ դժվարություններ են առաջանում՝ կապված քաղաքական ասպարեզում եղած վերջին իրադարձությունների հետ: Կոմունիզմի անկման հետևանքով ոչ միայն աճել են կրոնական ու խղճի ազատությունն ու հնարավորությունները, որոնք էլ առաջնորդում են դեպի հոգևոր մթնոլորտի և եկեղեցական կյանքի վերածնունդը, այլ նաև դեպի նացիոնալիզմն ու ատելությունը օտարերկրացիների նկատմամբ, ինչն էլ խոչընդոտում է Էկումենիկ ջանքերն ընթանալու ընդունակությանը: Արևմուտքի ուղղափառների մոտ այլ նկատառումներ կարող են կասկած կամ թշնամություն հրահրել միջքրիստոնեական համագործակցության ուղղությամբ: Գերազանցապես Ուղղափառ Երկրներից վերաբնակիչները և իհարկե, ոչ-ուղղափառ երկրներից մորադարձներն են երբեմն սահմանում իրենց ուղղափառ ինքնությունը: Այս բոլորին պետք է ավելացնել նաև ամբողջ աշխարհում զգացվող ֆունդամենտալիզմի աճը:

Մարդորսության խնդիրը.

Որոշ ուղղափառներ նույնացնում են Էկումենիկ շարժման մեջ ներգրավումը մարդորսության մեղքերին թողություն տալու հետ: Նրանք կարծում են, թե քանի որ Էկումենիզմը ենթադրում է տարբեր քրիստոնյա Եկեղեցիների նկատմամբ

ընթացելու ընդունակություն, ուստի ենթադրում է նաև հավանություն տալ միսիոներներ առաքելու սովորությանը գլխավորապես ուղղափառ երկրներ՝ «ոչխարներ գողանալու» (մարդոտության - խմբագ.) կամ էլ ուղղափառությունն իր կրոնի դարձնելուն: Փաստորեն, քանի որ մարդոտությունն իր բնույթով հակաէկոմենիկ ջանք է, ԵՀԽ-ը բազմիցս դատապարտել է նման գործելակերպը:

ԵՀԽ-ի մթնոլորտը.

Ընդհանուր առմամբ շատ ուղղափառներ գնալով դժվարացում են իրենց մի զծի վրա դնել այն ամենի հետ, ինչը նրանք ընկալում են որպես ԵՀԽ-ի բնույթ և օրակարգ: Երբ աստվածաբանական, սոցիալ-քաղաքական կամ բարոյագիտական թեմաներ են քննարկվում, ոմանք զգում են, որ ըստ էության հանդուրժելի բազմազանության սահմանափակումներ չկան: Օտտերի կարծիքով, թեև ԵՀԽ-ը չի առաջադրում կամ թելադրում իր քաղաքական նկատառումները, փաստացի մղում կա ավելի պահպանողական, բարոյական կամ աստվածաբանական դրության միջոցով ստիպել դիմացիճին անցնել պաշտպանության: Պաշտամունքի արարողությունները էկոմենիկ միջավայրում կարող են այնպիսի բնույթի խիստ հակում ունենալ, որ բոլորովին խորթ են ուղղափառ զգացողություններին: Ընդհանուր առմամբ, ԵՀԽ-ի ուղղափառ մասնակիցները զգում են, որ մի շարք գործոնների շնորհիվ իրենք փոքրամասնություն են, երբեմն նույնիսկ՝ յուրահատուկ ուշադրություն ներկայացնող խումբ՝ բողոքական խիստ մեծամասնության մեջ:

Համեմատության համար հարկ է նշել, որ ելնելով ոչ-ուղղափառների հեռանկարից ԵՀԽ-ում, մենք՝ ուղղափառներս, և մեր ծրագրելիք գործողությունները կարող են թվալ խորտակիչ, ծրագրերը խափանող, խոչընդոտող: Մեր կողմից մեր ինքնության հաստատումն ու նույնացումը Տիեզերական Եկեղեցու հետ կարող է թվալ ամբարտալան, մեր աշխատանքային ոճը՝ անհամապատասխան, հակասական և ոչ բնական, իսկ մեր գործելակերպն ու մտածողությունը՝ թաքմված, ծածուկ ինքնաքննադատություն:

Միայն ուղղափառները չեն, որ ճաշակում են նկարագրաձև լարվածություններն ու անհանգստությունները: Սակայն ուղղափառներն ամենապարզ կերպով սահմանելի մարմինն են խորհրդի անդամ այն Եկեղեցիների թվում, որոնք ևս որոշ չափով ճաշակում են այդ բոլոր լարվածությունները և, դեռ ավելին, ճաշակում են միճև այն աստիճան, ինչպես շատ Եկեղեցիների դեպքում, որ նրանց անդամությունն իսկ սպառնալիքի տակ է դրվում:

Վճռորոշ համագումար.

Եթե հիմա ճզնաժամային ժամանակներ են ԵՀԽ-ի հետ Ուղղափառ Եկեղեցու ընդհարման առումով, ապա ԵՀԽ-ի գալիք՝ Ը համագումարը, որը գումարվելու է այս տարվա ընթացքում Հարարեում, կլինի վճռորոշ իրադարձություն: Նման իրադարձությանը ընձեռնված ընկերակցության, եղբայրության և ճոր հայտնագործությունների հնարավորության հետ միասին, հնարավոր է նաև, որ բոլոր վերը շարադրված մտահոգություններն ու անհանգստությունները խորանան: Ինչպես անցած առաջիկաների ժամանակ, այս անգամ ևս արդարությունները օտարացման առիթ կտան և կհեռացնեն միմյանցից: Նորից չի լինի

հաղորդության միասնական տոնակատարություն. ուղղափառ հասկացողությամբ հաղորդության խորհուրդը /դիտվելով որպես հավատի մեջ միասնության բարձրագույն արտահայտություն/ արգելում է կիսել այն ոչ-ուղղափառների հետ, և սա կրկին բոլոր կողմերին ցավ պատճառող առիթ կհանդիսանա:

Հարարեի համագումարը կկազմակերպի մահ «Փաղարե» /մշամակում է՝ հավաքատեղի, ժողովատեղի/ կոչվող մի բաց ֆորում: Համագնական է, որ շատ ուղղափառների համար դժվար կլինի ըմբռնել և գնահատել առկա անհանգստություններն ու խնդիրները: Քանի որ ԵՀԽ-ը չի կարողանում համաձայնվել «Փաղարե»-ի առաջարկների հետ, համագումարի և ԵՀԽ-ի գործունեության ծրագրի միջև տարբերությունն այնքան էլ պատրաստակամորեն չի ըմբռնվի: Այս ոլորտում դժվարություններն արդեն ծայր են առել: Որոշ Եկեղեցիներ, օրինակ, խստորեն են արձագանքել ընդդեմ ԵՀԽ-ի կողմից «Փաղարե»-ի առաջարկների վավերացման:

ԵՀԽ-ի ամենավերջին գործունեության ծրագրի հաղորդագրությունը, որ վերնագրված է «Դեպի համընդհանուր փոխըմբռնում և ԵՀԽ-ի կանխատեսումներ», քովանդակալից և խորհմաստ մի փաստաթուղթ է, որն արտացոլում է մահ ԵՀԽ-ի՝ բոլոր մակարդակներում ծավալած գործունեության վրա ազդեցություն ունեցող վերակառուցման գործընթացը: Այդ գործընթացը վստահություն ու հավատ է ընծայում և միջոցներ ձեռք առնում, որոնք կքննարկվեն և կընդունվեն ասամբլեայի ընթացքում, և կարող է հաստատել փոխադարձաբար առավել ընդունելի փոխհարաբերություններ Ուղղափառ Եկեղեցիների և ԵՀԽ-ի մյուս անդամների միջև:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ. Ուրախություններն ու տխրությունները.

Ուղղափառները կմասնակցեն գալիք ասամբլեային Հարարեում հուլիսի ու ըմբռնելու ընդունակության, համաձայնության, քարեհաճ վերաբերմունքի ու քննադատության զուգորդմամբ, խանդավառության ու սարսափի այն պարահոջսալ զուգորդմամբ, որն, այժմ գիտենք, այլևս նորություն չէ: Սակայն գիտենք մահ, որ լարվածություններն այժմ գագաթնակետին են հասել:

Ինչու՞ մնալ.

Ելնելով մկարագրածս մտայն պատկերից, բնականաբար կարող է հարց առաջանալ, թե արդյոք իմ կարծիքով Ուղղափառ Եկեղեցին պե՞տք է մնա Խորհրդի անդամ: Պատասխանն է՝ այո: Քրիստոնյաների չիակատար միասնությանը, համախմբվածությանն ուղղված աշխատանքը սուրբ աշխատանք է: Եթե անգամ մենք՝ ուղղափառներս, մերառնում ենք Տիեզերական Եկեղեցին մեր Եկեղեցու դավանաբանության ընդհանրության մեջ, ապա ամբարշտություն կլինեք չմայել մեր Եկեղեցու սահմաններից դուրս՝ տեսնելու, հաստատելու և մերգրավելու այն ամենին, ինչն իրական է, ճշմարիտ ու գեղեցիկ, այսինքն՝ այն ամենն, ինչ կապված է Քրիստոսի հետ: Մենք բոլորս Աստծու առաջ պատասխանատվություն ենք կրում փնտրել ու տեսնել, թե մեր քրիստոնեական պառակտվածության մեջ ինչն է, որ հետևանքն է լոկ մեր տարաձայնությունների, թյուրիմացությունների և պատմա-մշակութային գործոնների, և թե ինչն է, որ

պետք է դիտարկել աստվածաբանության ու կյանքի մակարդակներով: Այս ամենը որոշ չափով կարելի է անել առանց ԵՀԽ-ի: Սակայն ԵՀԽ-ը այն միակ, եզակի միջոցն է, ամենահասկանալի գլոբալ ընկերակցությունը, որ մենք ունենք:

Ուղղափառները հաճախ մոռանում են, թե ինչքան են իրենց Եկեղեցիները նյութապես շահում ԵՀԽ-ից կամ նրա միջոցով ցուցաբերված օժանդակությունից: Բացառությամբ այս առօրյա, սակայն, նշանակալից փաստի, մեր շփումն այլ քրիստոնյաների հետ նպաստում է մեր Եկեղեցու կյանքի այսօր այնքան անհրաժեշտ վերազարթոնքին: Երբ գալիս ենք մասնակցելու միջքրիստոնեական ֆորումներից, գիտենք, որ մեր կրած ձայնողումները տեսադաշտում են: Եվ ինչքան էլ մենք չուզենանք ընդունել շատ կետեր, որոնք կանոնավորապես ընդգրկված են ԵՀԽ-ի սոցիալ-քաղաքական և բարոյական-բարոյագիտական գործունեության օրակարգում, պետք է մեր օրակարգում ևս ավելի կենտրոնական տեղ գտնենք:

Ուղղափառ Եկեղեցու և ԵՀԽ-ի փոխհարաբերություններում առկա են հույսեր ու արոքլեմներ, սակայն թող այդ փոխհարաբերությունները ինքնավստահորեն ու համարձակորեն, ազնվությամբ ու բարի կամքով շարունակվեն, հարատևեն: